

املا و معلمان

مؤلفان:

دکتر خداویردی عباس زاده

امید خضرلو

حسین محمودی اربطانی

احمد رنجبری

لیلا فتاح زاده خلیفه

عنوان و نام پدیدآور	: املا و معلمان / خداوردی عباس زاده... (و دیگران).
مشخصات نشر	: تبریز: انتشارات پژوهش های دانشگاه، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۵ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۰۳-۱۳-۶
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: خداوردی عباس زاده، امید خضولو، حسین محمودی اربطانی، احد رنجیری، لایلا فتاح زاده خلیفه.
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۱۲-۱۱۵.
موضوع	: فارسی -- رسم الخط و املا -- تربیت معلم
موضوع	: Persian language -- Orthography and spelling -- Teachers, training of
موضوع	: فارسی -- رسم الخط و املا -- راهنمای آموزشی (ابتدایی)
موضوع	: Persian language -- Orthography and spelling -- Study and teaching (Primary
موضوع	: تدریس -- روش شناسی
موضوع	: Teaching -- Methodology
شناسه افزوده	: عباس زاده، خداوردی، ۱۳۴۸ -
شناسه افزوده	: انتشارات پژوهش های دانشگاه
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵ ۸۱۵ الف ۲ / ف ۱۵۷۷ LB
رده بندی دیویی	: ۳۷۲/۶۰۷۶
شماره کتابشناختی ملی	: ۴۵۸۲۰۲۳

عنوان کتاب : -----

تالیف : -----

ناشر : -----

طراح روی جلد : -----

صفحه آرای : -----

چاپ و صحافی : -----

تیراژ : -----

نوبت چاپ : -----

شابک : -----

قیمت : -----

انتشارات پژوهش های دانشگاه

مرکز تخصصی چاپ نشر کتب دانشگاهی ویژه اساتید و دانشمندان علمی دانشگاه ها

آدرس دفتر مرکزی : آذربایجان شرقی، تبریز، آبرسان، مجتمع تجاری بلور، روبروی کلاتری، دانش حیاط (ضلع شرقی)، پلاک ۳۹
 تلفن های تماس بخش مدیریت : ۰۹۱۴۶۱۴۳۳۴۶ / ۰۴۱۳۳۲۶۲۱۱۶
 بخش امور فنی : ۰۹۱۴۵۰۱۹۸۵۰ / ۰۴۱۳۳۲۵۰۲۴۸
 دفتر اهر : شهرستان اهر - میدان معلم - روبروی دارایی - انتشارات پژوهش های دانشگاه / دفتر اهر
 تلفن : ۰۹۳۰۸۱۴۸۴۸۶
 مرکز بخش : آذربایجان شرقی، تبریز، خیابان امام، روبروی سه راه طالقانی، انتشارات شایسته
 تلفن : ۰۴۱-۳۵۵۶۱۹۶۱
www.Unpb.org / Info@unpb.org www.Pajohesh-daneshgah.ir / Info@pajohesh-daneshgah.ir

طبق قانون حمایت از حقوق ناشران و مولفان هر شخص حقیقی و حقوقی که تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ناشر و مولف، نشر یا عرضه یا تکثیر یا تجدید چاپ نماید مورد پیگیری جدی قانونی خواهد گرفت و مطابق با جرایم قوانین اسلامی برخورد خواهد شد.

فهرست

عنوان	صفحه
مقدمه	۹
فصل اول	
مبانی و اصول	۱۳
تعریف املا	۱۴
شناخت شناسی کلمه ی «املا»	۱۴
وجه آموزشی و وجه آزمونی املا	۱۶
اهداف درس املا ی فارسی	۱۷
اصول آموزش املا ی فارسی	۱۸
۱. ۱. ۲- اصل فراگیر بودن قاعده (اصل فراگیری)	۱۸
۲. ۱. ۲- اصل قاعده‌مندسازی شیوه املا ی واژه‌های همگون (اصل قاعده‌مندی)	۲۱
۳. ۱. ۲- اصل همانندی خواندن و نوشتن واژه‌ها (اصل همانندی)	۲۳
۴. ۱. ۲- اصل حفظ استقلال واژه (اصل استقلال)	۲۳
۵. ۱. ۲- اصل حفظ زیبایی واژه (اصل زیبایی)	۲۴

۶. ۱. ۲	اصل حفظ صورت خط فارسی (اصل حفظ صورت)	۲۵
۷. ۱. ۲	اصل نمایاندن اصل واژه‌ها (اصل نمایش)	۲۵
۸. ۱. ۲	اصل هم‌خوان‌سازی شیوه املای فارسی با کارکردهای رایانه (اصل هم‌خوانی)	۲۶
۹. ۱. ۲	اصل پرهیز از نادرست‌خوانی (اصل پرهیز)	۲۶
۲۹	نقش کلمه‌های مشابه در املا	
	فصل دوم	
۳۱	املا و انواع آن	
۳۲	طرح و روش املای آموزشی برای کلاس اول ابتدایی	
۳۴	املای سفیدی یا در فضا	
۳۴	املای کارت‌تی	
۳۵	املای کامل کردنی	
۴۰	راه‌هایی برای بهبود یادگیری نشان‌ها در کلاس اول ابتدایی	
۴۰	راهکار اول: ایجاد انگیزه	
۴۰	راهکار دوم: تهیه دفتر خلاقیت	
۴۱	راهکار سوم: تهیه کاردستی	
۴۱	راهکار چهارم: تهیه متن توسط معلم	
۴۲	راهکار پنجم: تهیه شکل مناسب برای هر نشانه	
۴۲	راهکار ششم: تهیه جدول ترکیب صداها	
۴۳	راهکار هفتم: تهیه جدول نشانه‌های خوانده شده	
۴۳	راهکار هشتم: دفتر جمله‌سازی	
۴۵	راه‌های آموزش و تقویت املا در دوره‌ی ابتدایی به خصوص پایه‌ی اول:	
۴۷	شیوه‌های آموزش املا (انواع املا)	
۵۵	روش‌های جذاب املاگویی	
۵۹	روش‌های گفتن املا در ابتدایی	
۶۳	نکته‌های کلیدی حین املا	

۶۴	 متن املا در نوبت اول
	فصل سوم
۶۷	 ارزشیابی و بازخورد
۶۸	 ارزشیابی
۷۸	 بازخورد در ارزشیابی تحصیلی
	فصل چهارم
۹۳	 اختلال و املا
۹۴	 اختلالات یادگیری (بررسی اختلال دیکته یا نوشتن در کودکان)
۹۵	 عوامل موثر در بروز اختلالات یادگیری
۱۱۲	 منابع

همه‌ی ما دوران تحصیل و مدرسه‌ی خود را خوب به یاد داریم. کلاس‌های پرجمعیتی که هر نیمکت با زحمت سه دانش‌آموز را در خود جای می‌داد. زمانی که زنگ املا فرا می‌رسید، معلم می‌گفت: «بچه‌ها! نفرات وسط هر نیمکت بیرون بیایند و روی زمین بنشینند. بچه‌هایی هم که در نیمکت نشسته‌اند، کیف‌هایشان را روی نیمکت بگذارند. سرمیزی‌ها سر میز. ته میزی‌ها هم ته میز» کوهی از کیف بر روی میزها قرار می‌گرفت تا مبادا دانش‌آموزی سرخود را حرکت دهد و چشمش به املا، دیگری بیفتد. سپس معلم با حالت دستوری و کلمه به کلمه، متن املا را می‌خواند.

هنوز هم با گذشت سال‌ها حتی با تغییر کتاب‌های درسی، باز هم شاهد برگزاری چنین املاهایی در کلاس درس هستیم. این موضوع باعث تعجب است که با وجود این همه تغییرات، باز هم به شکل سنتی به دانش‌آموزان املا می‌گوییم؟ آیا واقعاً روش دیگری برای گفتن املا وجود ندارد؟ چرا سعی نمی‌کنیم در درس املا به شیوه‌هایی نو و جذاب هم توجهی داشته باشیم؟ اصلاً چرا روش‌های سنتی را کنار نمی‌گذاریم؟ مگر نه این است که ما بایستی این نونهالان باغ مدرسه را برای روزگاری جز روزگار خود تعلیم دهیم و تربیت کنیم. آیا تاکنون از خود آنان پرسیده‌ایم تا چه اندازه به این روش‌ها علاقه‌مند هستند؟

چرا زنگ املا در برخی مدارس به زنگی خشک و بی‌روح تبدیل می‌شود و هزاران چرا و دریغ دیگر! آیا فکر نمی‌کنید که دیگر زمان آن رسیده است که باور و نگاهمان را نسبت به درس املا تغییر دهیم؟ دانش‌آموزانمان را باور کنیم؟ به فکر شکوفایی خلاقیت آنان باشیم؟ از املا گفتن سنتی بپرهیزیم و آن‌ها را از این گرداب توالی و تکرار برهانیم؟

در رابطه با موضوع املا، تاکنون پژوهش‌های فراوانی صورت گرفته است که در مجلات و کتب گوناگون به چاپ رسیده است. در همه‌ی آنها به این نکته اشاره شده است که درس املا نیاز

به بازنگری و توجهی جدی از سوی معلمان و دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت دارد. چرا که تمام نگارندگان مقاله‌ها از افت تحصیلی دانش‌آموزانشان در این درس شکایت داشتند و راه‌حل‌های که برای برطرف شدن مشکل خود ارائه کرده‌بودند در جهت شکستن هنجار سنتی درس املا بوده‌است و در پایان به تغییرات شگرفی در نگرش و بازخورد دانش‌آموزان دست یافته‌بودند که در قسمت ادبیات موضوع به آنها اشاره کرده‌ام.

یکی از آرزوهایم این بود که در بسیاری از زمینه‌های آموزشی یافته‌های جدید و خلاقیت‌ها جایگزین روش‌های سنتی و کهنه شود در این میان تنها امید می‌ماند که کارشناسان علوم تربیتی مشاوران و رانشناسان با استفاده از اطلاعات نظریه‌ها و فنون جدید به کمک دانش‌آموزان، معلمان و اولیا بشتانند.

دانش‌آموزان زیادی را دیدم که در درس املاء دچار مشکل می‌شوند و می‌خواهیم بدانیم روش‌های جدید املا آیا از مشکل را برطرف می‌کند یا خیر.

آیا دانش‌آموزان ضعیف با این روش به حد مطلوب می‌رسند یا نه، املا یک درس آموختنی است بنابراین ضرورت دارد معلم با برنامه‌ریزی درست و دقیق به آموزش و ارزیابی بپردازد.

انسان موجودی است اجتماعی که دوست دارد با دیگران ارتباط برقرار کند که این ارتباط به شیوه‌های مختلف مؤثر است اما مهمترین وسیله ارتباط در جامعه انسانی زبان است که تفهیم و تفاهم بین انسانها را فراهم می‌کند و برای ارتباط با دیگران باید مهارت‌های زبانی را در جنبه‌های شفاهی و کتبی آن آموخته شود. مهارت‌های زبانی دارای چهار حوزه است:

۱. حوزه گفتاری شامل گوش دادن و سخن گفتن و نوشتاری شامل خواندن و نوشتن است. تمام کودکان از شرایط زیست محیطی عادی برخوردارند و با ورود به دبستان مهارت‌های

شفاهی زبان که همان زبان مادری است را آموخته اند و قادر به سخن گفتن و گوش دادن است در این مرحله که وارد دبستان می شود باید خواندن و نوشتن را یاد بگیرد. مشکل اساسی دانش آموزان در مهارت نوشتن است به خصوص در نوشتن املاء که تعدادی از دانش آموزان در آن مواجه با مشکل و نمرات کمتری را دریافت می کنند و باعث عصبانیت والدین و از بین رفتن علاقه کودکان به این درس می شود و در نهایت افت تحصیلی را به دنبال خواهد داشت.

هدف اصلی از آموزش املاء ایجاد و تقویت مهارتی است که دانش آموزان بتوانند واژه ها و جملاتی را که می شنوید به درستی و با سرعت بنویسند. و باید معلمان با دقت و توجه بیشتری به این درس بپردازند.

طبق نوشته مصطفی تبریزی در کتاب درمان اختلالات دیکته نویسی که معاون محترم وزیر آموزش و پرورش در سال ۱۳۸۸ املاء فرمودند تعداد دانش آموزانی که از درس املاء مردود شده اند ۷۰۰ میلیارد ریال خسارت است (انتقال از روزنامه همشهری، مورخه ۲۸ / ۸ / ۷۷، ص ۱۴).

بنابراین هدف نگارنده از این کتاب این است که به دنبال روش های جدید گفتن املاء و از روش های گوناگون با توجه به رویکرد جدید دو کتاب بخوانیم و بنویسیم بهره گرفته و اشکالاتی که در روش های سنتی و طوطی وار وجود داشته از بین ببرد و شاید افزایش درصد قبولی دانش آموزان در این زمینه باشیم.

اهداف کلی

۱. آشنایی با شیوه های نوین املاء نویسی در دوره ابتدایی به منظور کشف نقاط ضعف و قوت با توجه به دو کتاب بخوانیم و بنویسیم.